

2

3 **Kommunevalgprogram**

4 **Tromsø Arbeiderparti**

5 **2023-2027**

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45	Innhold:	
46		
47	Sammen for Tromsø	4
48	1. Fellesskapet først!.....	5
49	2. En god oppvekst varer hele livet	6
50	Barnehage	6
51	Grunnskole	6
52	Skolefritidsordning (SFO).....	7
53	Skolehelsetjeneste	7
54	Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT).....	7
55	Barnevern	8
56	U16 - tverrfaglig og tverretatlig mentorordning	8
57	Samarbeid om videregående opplæring og kunnskapsutvikling	8
58	3. Kultur, fritid, idrett og friluftsliv	9
59	Kultur og fritid	9
60	Idrett og friluftsliv.....	9
61	Frivillighet	11
62	4. Mangfold, innvandring og inkludering.....	11
63	Det samiske Tromsø	11
64	Tromsø kommune for alle	12
65	5. God helse og livskvalitet for alle	13
66	Helhetlig plan for god helse og livskvalitet	13
67	Folkehelse.....	13
68	Lavinntektsfamilier og fattigdom	14
69	Rusomsorg.....	14
70	Psykisk helse.....	14
71	Aldersvennlig lokalsamfunn, helsefremmende og forebyggende tiltak for eldre	15
72	Universitetssykehuset Nord-Norge	16
73	6. Levende by og bygder.....	16
74	Sentrumsløftet.....	16
75	Bydelsløftet	17
76	Distriktsløftet.....	17
77	Byutvikling	18
78	Bolig for alle.....	19
79	Miljø og samferdsel	19
80	7. Klima og miljø - rammen rundt all politikk	20

81	Klimavennlig kommune.....	20
82	Mer energi, mindre energibruk.....	21
83	Miljø og natur.....	21
84	8. Attraktivt arbeidsliv.....	22
85	Garantist for et seriøst arbeidsliv.....	22
86	Vekst, innovasjon og det grønne skiftet.....	22
87		
88		
89		
90		
91		
92		
93		
94		
95		
96		
97		
98		
99		
100		
101		
102		
103		
104		
105		
106		
107		
108		
109		
110		
111		
112		
113		
114		
115		
116		
117		

Sammen for Tromsø – ordførererklæring/velgerkontrakt

Tromsø skal være en kommune hvor gode, trygge hverdagsliv og arbeid til alle er øverst på lista!
Ungene våre skal ha fantastiske skoler og trygge barnehager.

De eldre skal ha god helse og omsorg.

Vi skal ha spennende arbeidsplasser og grønne næringer.

Kultur og forskning er og skal være i verdensklasse.

Når noen ser mot nord, skal de se til Tromsø!

Tromsø skal være en kommune for alle. Her har vi 140 nasjonaliteter. Her har vi fiskere, rørleggere, lærere og forskere. Vi er åpne og solidariske! Når noen trenger vår hjelp, så stiller vi opp.

De siste tre årene har vi startet mange gode prosjekter for å bygge et varmt, framtidsrettet og klimavennlig Tromsø - et sted vi vil vokse og trives i.

Som ordfører har jeg hatt verdens beste jobb sammen med fantastiske kolleger i kommunen og i kommunestyret. Sammen har vi gjort mange gode veivalg for byen tuftet på frihet, likhet og solidaritet. Vi har fått skikk på kommuneøkonomien og vi har tatt viktige grep for at kommunen fremover skal kunne skaffe boliger som vi trenger. Men vi er ikke helt i mål!

Vi skal bygge flere boliger, slik at flere kommer seg inn på boligmarkedet!

Vi skal satse på læreren og på fastlegen!

Vi skal styrke kulturbyen Tromsø og reiselivet etter tøffe år med pandemi!

Vi skal fortsatt ha solid styring av kommuneøkonomien!

Vi skal skape grønne industriarbeidsplasser, kjempe for trygghet på arbeidsplassen og et næringsliv i vekst.

Vi skal bekjempe fattigdom og utenforskap, som prioritet nummer en!

Tromsø er vår kommune. Og den skal være for alle. Det er folkene som gjør Tromsø så fantastisk! Jeg ønsker å fortsette det gode arbeidet og håper dere blir med på laget!

Kampvillig hilsen

Gunnar Wilhelmsen

Ordfører og ordførerkandidat

1. Fellesskapet først!

Vi lever i urolige tider, med klimakrise, krig, renteøkninger, store og raske endringer som medfører et nytt trusselbilde og mye utrygghet. Urolige tider krever trygg og rettferdig økonomisk styring og stram prioritering. Forskjellene i samfunnet er økende. Vi skal jobbe for å sikre fellesskapets ressurser, utjevne forskjeller og sikre best mulig tjenester til alle våre innbyggere.

Alle trenger et hjem. Dagens boligmarked er med på å øke forskjellene og gjør det vanskelig for folk med vanlige inntekter å skaffe seg en bolig. Tromsø Arbeiderparti har satt i gang en storstilt boligreform i Tromsø. Dette arbeidet vil vi videreføre med full styrke. Vi vil føre aktiv politikk for vekst, stedsutvikling og bolyst i hele kommunen.

Tromsø Arbeiderpartiet skal være garantist for seriøst arbeidsliv. Hele faste stillinger gir trygghet i hverdagen. Vi skal utøve aktiv bærekraftig næringspolitikk som bidrar til vekst, innovasjon og nye grønnere arbeidsplasser.

En god oppvekst varer hele livet. Vi vil sørge for gode barnehager og en inkluderende fellesskole med kvalifiserte voksne som skaper trygghet og legger til rette for utvikling og læring, lek og aktivitet som utjevner forskjeller. Vi ønsker et samfunn der alle blir sett og er en del av fellesskapet, med en offentlig helsetjeneste, som sikrer god helse og gir livskvalitet i alle livets faser.

Klimakrise og befolkningsnedgang er vår tids største trussel og utfordring i nord. Tromsø skal ta sitt ansvar for dette. Vi må både bremse klimaendringene og sørge for gjennomførbare planer for klimatilpassing, bygge smartere, kutte klimagassutslipp og ta klokere valg for å bevare naturen. Vi skal bli den grønne energihovedstaden ved å sikre at vi har nok kraft til å gjennomføre det grønne skiftet, satse på utvikling av nye energiformer for å sikre bærekraftig næring og industri.

Kultur, idrett og friluftsliv er helt essensielt for folkehelse, trivsel og bolyst. Tromsø Arbeiderparti skal sikre gode vilkår for frivilligheten og at alle kan ha tilgang til kultur, idrett og friluftsliv. Det gir mulighet for vekst og utvikling for den enkelte og styrker oss som fellesskap.

Kommunen har verdensledende kompetanse innen jordobservasjon, ny teknologi og digitalisering. Vi skal være en god partner og vertskap for UiT Norges arktiske universitet, som er og skal være Nord-Norges fremste kunnskapssenter. Vi skal også bidra til å sikre at Universitetssykehuset Nord-Norge skal være navet for de nordnorske spesialisthelsetjenestene.

Arbeiderpartiet i Tromsø vil at tromsøværinger fra hele verden skal oppleve Tromsø som et trygt og godt sted å bo og leve. Tromsø Arbeiderparti vil arbeide aktivt imot enhver form for rasisme og diskriminering.

Tromsø Arbeiderparti programkomite har bestått av:

Tone Marie Myklevoll (leder), Harald Christian Vestjord, Ivar Sæther, Joakim With, Katinka V. Hofsøy, Kjersti Irina Rosanoff Aronsen, Marit Sollie Aukland, Vetle Bo Saga og Olga Goldfain.

2. En god oppvekst varer hele livet

Barnehage

Alle barn skal bli sett og verdsatt. Tromsø Arbeiderparti vil ha god kvalitet i alle barnehager. Regjeringen har startet et viktig prosjekt med å redusere prisene for barnehage og SFO. Kombinasjonen av nasjonal og lokal politikk skal gi et godt tilbud og med gode betingelser for de kommunale barnehagene, med vilkår som er attraktive for barnehagelærere, annet kompetent personell og for rekruttering. Vi vil arbeide for at det etableres et pedagogisk opplæringstilbud for etter- og videreutdanning også for assistenter.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- utvide ordningen med supplerende opptak til å gjelde alle barn, uansett når på året barnet er født
- så langt som mulig sørge for at de som ønsker det får barnehageplass i sitt nærområde
- at bemanningsnormen i barnehagene skal gjelde gjennom hele dagen
- fortsette arbeidet for at halvparten av ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere
- arbeide for gode muligheter for utdanning til fagbrev og arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning
- at fremtidige barnehager etableres og drives av kommunen eller ideelle aktører
- jobbe for at det serveres sunn og variert mat med et likt tilbud i alle kommunens barnehager.

Grunnskole

De fleste elevene i Tromsøskolen opplever god trivsel og mestring. Tromsø Arbeiderparti vil at alle skal kunne fullføre utdanningen og ha det godt og trives på skolen. Det er viktig å oppleve å være i fellesskapet, få venner og å utvikle gode ferdigheter i å lese, skrive og regne. For mange elever går ut av grunnskolen med så lave ferdigheter at det kan hindre dem i videre skolegang og arbeidsliv. Altfor mange barn forteller om lav motivasjon for skolen, de kjeder seg, gruer seg, og opplever stress. Mange flere unge får psykiske vansker. Graden av spesialundervisning i kommunen er stor. Vi må sørge for varierte arbeidsformer og mestringsopplevelser.

Grunnskolen skal være en forberedelse for både yrkesfaglig og studieforberedende utdanningsprogram. Praktisk – estetiske fag har verdi i seg selv. Vi må ha like høye forventninger til lærerne kompetanse og kvalitet i disse fagene som i andre fag. Vi vil også jobbe for å prøve ut nye løsninger i en offentlig fellesskole med økt praktisk tilrettelegging i de teoretiske fagene og styrking av de praktisk-estetiske fag, kunst og håndverk, mat og helse, kroppsøving og musikk.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- bygge ny ungdomsskole på Kvaløysletta
- bygge ny barneskole i Tromsdalen
- fullføre oppgradering av uterom ved kommunale skoler
- legge til rette for at skolene har nødvendig kompetanse, utstyr og læringsarenaer til å kunne bruke mer praktiske læringsmetoder i alle fag både på barnetrinnet og ungdomstrinnet
- undersøke mulighet for at ungdomsskolen i større grad skal kunne samarbeide med næringslivet for å utvikle og tilby valgfag eller fordypningsfag
- utvikle skolen gjennom å arbeide for rekruttering av lærere med kompetanse i – og legge til rette for videreutdanning i praktiske fag, spesialpedagogikk og sosialpedagogikk
- videreføre kommunen sin satsing på å motvirke utenforskap og mobbing
- jobbe for å innføre et daglig sunt og variert skolemåltid
- sikre minst en time daglig fysisk aktivitet i skolen

- at elevråd blir involvert i viktige avgjørelser, samt har større mulighet til å arrangere møter og sosiale sammenkomster i - og på vegne av skolen
- jobbe for fortsatt godt hjem-skole samarbeid og gode leksehjelpsordninger, også på ungdomstrinnet

Skolefritidsordning (SFO)

Tromsø Arbeiderparti vil at SFO, som er en viktig del av de minste skolebarnas hverdag, skal være en god arena for å utvikle sosial kompetanse og andre ferdigheter. Vi ønsker at alle familier skal ha råd til å ha barna sine i SFO. SFO skal bygge sin praksis på samme verdigrunnlag som skolen. Tromsø Arbeiderparti skal arbeide for at dette verdigrunnlaget skal være synlig og prege alle deler av arbeidet, innholdet, arbeidsmåtene og danne grunnlaget for god kvalitet i SFO.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- være en garantist for at søskenmoderasjon mellom SFO og barnehage videreføres
- at barna møter kvalifiserte og kompetente voksenpersoner på SFO
- at barna på SFO får et variert tilbud med lek og daglig fysisk aktivitet
- at barna får mulighet til hjelp med skolearbeidet og leksehjelp, blant annet gjennom samarbeid om innholdet mellom skolen og SFO
- arbeide for at det serveres sunn og variert mat med et likt tilbud i alle kommunen sine SFO

Skolehelsetjeneste

Skolehelsetjenesten samarbeider med skolen for å bidra til å sikre elevene et godt fysisk og psykososialt miljø, samt bidra med bistand og undervisning i gruppe, klasse og på foreldremøter. Tilbudet skal blant annet omfatte helsefremmende og forebyggende psykososialt arbeid.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- styrke skolehelsetjenesten og jobbe for at den blir mer tilgjengelig
- ansette flere helsesykepleiere
- utrede muligheten for årlig samtale med helsesykepleier for alle elevene
- undersøke hvordan kapasiteten i skolehelsetjenesten kan utnyttes bedre, for eksempel ved flere gruppekonsultasjoner

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

PPT skal samarbeide med skolen om kompetanse og organisasjonsutvikling, utredning og sakkyndig vurdering for barn og elever som har behov for særskilt tilrettelegging. PPT skal bidra slik at barn og elever skal kunne få et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud som gir elevene tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- at PPT skal ha ressurser og være organisert i nært samarbeid med skolen for å sikre elevene god tilpasset opplæring
- at spesialundervisningen startes opp raskest mulig når eleven trenger det, og at den innrettes slik at elevene i størst mulig grad inkluderes i klassen
- sikre at PPT har tilstrekkelig bemanning og god kompetanse

Barnevern

Barn og ungdom som utsettes for omsorgssvikt eller overgrep skal få riktig hjelp til riktig tid. Det skal oppleves trygt å ta kontakt med barnevernet, enten man trenger hjelp selv eller er bekymret for et barn. Alle mennesker, uansett bakgrunn skal føle seg sett og ivaretatt.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- legge til rette for at ansatte i barneverntjenesten som har behov for det, får gjennomført nødvendig kompetanseheving
- jobbe for økt tillit, til å kontakte og til ta imot hjelp fra barnevernet
- styrke frivillige og forebyggende hjelpetiltak til familier som har behov for hjelp
- satse på forebyggende barnevern
- rekruttere flere beredskapshjem og fosterfamilier, også med flerkulturell bakgrunn
- sikre at barn som har vært under offentlig omsorg får den hjelp og støtte de trenger for et selvstendig voksenliv etter fylte 18 år

U16 - tverrfaglig og tverretatlig mentorordning

U16 er et tverretatlig lokalt profesjonsfellesskap mellom ulike aktører i oppvekstfeltet i Tromsø. Hovedmålet er å redusere og forebygge utenforskap blant unge gjennom å utvikle tiltak og sikre en god dialog og godt samarbeid mellom ulike hjelpeinstanser. U16 har et likestilt fokus med aktivitet på skole, hjem og fritid og legger vekt på at samarbeidet mellom disse er nødvendig for at barn og unge skal lykkes.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- arbeide aktivt for at U16 fortsetter som kommunal tjeneste med tverretatlig arbeid
- arbeide for å opprettholde tverrfaglig og helhetlig samhandling og å tilby møteplasser og mestringsarenaer for ungdom
- arbeide for å redusere ungdomskriminalitet og bidra til bygging av positive relasjoner

Samarbeid om videregående opplæring og kunnskapsutvikling

Kunnskap for fremtiden er sentralt i Arbeiderpartiet og for Tromsø kommune. Vi står foran betydelige samfunnsutfordringer der vi må utvikle ny kunnskap og kompetanse for klima og miljø. Vi er blant annet vertskap for UiT Norges Arktiske Universitet med EISCAT og nytt senter for fremragende forskning. Vi har UNN, Universitetssykehuset i Nord-Norge og Norsk Polarinstitutt. Dette kan være viktige ressurser for det videre samarbeidet mellom skolene og forskningsinstitusjonene. Tromsø Arbeiderparti vil støtte og styrke dette samarbeidet slik at vi kan videreutvikle Tromsø kommune som kompetanseby.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- jobbe for økt samarbeid om utdanning og flere læreplasser og lære kandidatplasser
- jobbe for og styrke muligheten for fagopplæring i bedrift
- arbeide for å sikre og utvikle utdanninger som sikrer riktig arbeidskraft i nord
- ta initiativ og samarbeide om videreutdanning og utdanning i praktiske fag, sosialfag og spesialpedagogikk i lærerutdanningen

3. Kultur, fritid, idrett og friluftsliv

Kultur og fritid

Tromsø skal være kulturbyen! Kunst, kultur og frivillig engasjement har stor betydning for våre liv og gir glede, innhold, aktivitet og samhold - rett og slett noe å leve for! Et levende kulturliv er limet i et lokalsamfunn. Det gir mulighet for vekst og utvikling for den enkelte og styrker oss som fellesskap.

Tromsø Arbeiderparti vil skape arenaer for deltakelse, aktivitet og liv i lokalsamfunnet. Trygge, rusfrie fritidstilbud for unge skal prioriteres. Etnisk og sosial bakgrunn, bosted eller lommembok skal ikke være avgjørende for om man kan delta eller ikke. Bibliotek, ungdomsklubber og ung kulturrabatt er viktige forebyggende og inkluderende tiltak for barn og unge.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- videreføre UNG kulturrabatt og videreutvikle ordningen for de som trenger det mest
- jobbe for realisering av Norges arktiske universitetsmuseum på "Mack-tomta"
- jobbe for å utvikle et nytt kulturkvartal i Tromsø, i samarbeid med flere kulturaktører, for eksempel Arktisk filharmonisk og Nordnorsk kunstmuseum
- at Musegata 2, dagens kunstforening, skal renoveres og bli "Kunstens hus"
- fortsette satsingen på å gi unge og eldre spennende kulturtilbud, gjennom å videreføre og styrke den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken
- at Tromsø som vertskommune for Kongsbakken vgs. skal være en pådriver for rekruttering innen estetiske fag, og arbeide for å få bedre og nye lokaler for de som driver med dans, musikk eller drama
- sikre at kommunens skole- og amatørkorps har dirigenter og gode rammebetingelser
- sikre god drift på hovedbiblioteket og filialer og sikre at de fortsatt skal være et viktig møtested for integrering, kultur, kunnskap og informasjon
- legge til rette for at profesjonelle frilanskunstnere innen ulike kunstformer og sjangre har gode arbeidsvilkår i Tromsø
- arbeide for at rammebetingelsene til Kulturhuset økes, slik at det i større grad kan tilby byens kulturliv rimelige leiebetingelser
- arbeide for et mangfoldig kulturfelt og støtte aktører som aktivt medvirker til at kommunens mangfold har en naturlig plass på kulturarenaen
- ansette en arrangementsrådgiver og arbeide for at kommunen skal være en forutsigbar og smidig medspiller til arrangører av festivaler og store arrangement.
- fortsette satsingen på Tromsø kulturråd og utvikle det videre til å bli en fungerende paraplyorganisasjon og kommunal samarbeidspartner på lik linje med Idrettsrådet
- støtte kommunens arbeid om å søke status som Europeisk Ungdomshovedstad, samt tiltak som styrker ungdomsmedvirkning og aktivt ungt medborgerskap
- satse på ungdomsklubber ved å pusse opp og gi nødvendig finansiering til eksisterende ungdomsklubber
- starte nye ungdomsklubber i bydeler som ikke har det og sikre at de eksisterende fritidsklubbene har økonomi til å opprettholde åpningstidene

Idrett og friluftsliv

Idrett og friluftsliv er helt essensielt for folkehelse, trivsel og sosial bærekraft. Det kan også være identitetsskapende og bidra positivt til enkeltmenneskers mentale og fysiske helse. Tromsø Arbeiderparti vil at alle innbyggere skal ha tilgang og mulighet til aktiv deltagelse i idrett og friluftsliv der de bor. Målet er å etablere én hallflate per 5 000 innbyggere, dvs. minst 16 flater innen 2030 (hallflate = 25 x 45 meter inkludert sikkerhetssone). Det er derfor viktig å sikre arealer til idrett og

friluftsliv i alle bydeler og distrikter. Slike idrettsflater har også en viktig funksjon som bydelsemøteplass, kulturarena og sosial møteplass.

I Tromsø har vi mange muligheter for å leve aktive liv. Men fortetting og vekst kan føre til konkurranse om arealene og utfordre sårbar natur. Det er viktig å sørge for bærekraftig friluftsliv og god forvaltning for å begrense negativ påvirkning av naturen.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- sikre og sette av tilstrekkelig med areal for utvikling av anlegg for idrett og fysisk aktivitet
- videreføre et godt samarbeid mellom Tromsø idrettsråd og Tromsø kommune
- følge opp prioriteringene i kommunedelplan og handlingsplan for idrett og friluftsliv
- lage en plan for, og sikre god forvaltning, drift og vedlikehold av eksisterende idretts- og friluftsanlegg
- jobbe for å avklare tomt og plassering av ny innendørs 11'er hall for Troms fotballkrets, som erstatning for Skarphallen
- renovere Skarphallen og Tromsøhallen for å sikre moderne anlegg, som løser hallidrettens behov
- bygge fullverdige idrettsflater ved alle skoler som bygges i kommunal regi
- bygge ny flerbrukshall i forbindelse med bygging av ny Kvaløysletta ungdomsskole
- følge opp handlingsplanen for opprusting og utvikling av eksisterende skolegårder til nærmiljøanlegg for uorganisert aktivitet
- etablere aktivitets- og friluftsparker etter mal fra Charlottenlund
- bidra og stimulere til at det gjennomføres grønne og bærekraftige idrettsarrangementer i Tromsø
- tilrettelegge for at sjakk og e-sport får tilgang på kommunale anlegg og rammebetingelser som øvrig idrett
- jobbe for flere nasjonale og internasjonale turneringer og arrangement til Tromsø, knyttet til sporter som sjakk og e-sport
- arbeide for at Tromsø skal få arrangere enkelte grener i et eventuelt vinter-OL i Norge
- arbeide for vinter-OL til Tromsø (*DISSENS: Programkomiteens flertall ønsker å stryke dette punktet)
- fortsatt sikre lag og foreninger gratis treningstid i ukedagene for barn og unge ved kommunale anlegg, og jobbe for å redusere prisen for leie av disse anleggene i helgene
- støtte opp om å fortsette det gode samarbeidet med Ishavskystens friluftsråd
- fortsette å støtte og øke nivået på de kommunale ordningene for tilskudd til idrett, nærmiljø, lag og foreninger
- fortsatt støtte opp om Aktivitetsguiden, som et viktig tiltak i regi av Idrettsrådet
- jobbe for at TURBO-ordningen skal videreføres og utvikles til andre bydeler og distrikt slik at utlån av sports- og friluftsutstyr er lett tilgjengelig
- utvide TURBO-ordningen til å også ha idretts- og turutstyr for personer med funksjonsvariasjon
- lage en handlingsplan for opprusting av eksisterende lekeplasser og nærmiljøanlegg
- få på plass en forvaltningsplan for Tromsømarka, som skal definere Tromsømarka og hva som skal vedlikeholdes av viktige turstier og utfartssteder
- fortsette opprusting av rasteplasser og utfartsparkeringer med utfartstoiletter og søppelhåndtering på viktige besøksdestinasjoner
- skilte og ivareta viktige turløyper
- støtte initiativet om nasjonalpark i Lyngsalpene
- ta initiativ til å innføre lokalt besøksbidrag (turistskatt), for å finansiere tiltak som legger til rette for bærekraftig turisme

446

447 Frivillighet

448

449 Frivillige organisasjoner tilfører fellesskapet betydelig verdier. Deres bidrag til det helsefremmende
450 og forebyggende arbeidet i kommunen er en forutsetning for aktiviteter innenfor blant annet kultur,
451 friluftsliv, idrett og helse. Aktivitetene er et uvurderlig og nødvendig supplement til offentlig sektor.
452 Uten frivilligheten stopper Norge. Frivilligheten er med på å utjevne forskjeller og bekjempe
453 fattigdom. Kapasiteten og aktivitetstilbudet i frivillige organisasjoner styrkes gjennom økt samarbeid
454 og koordinering i kommunen. Tromsø Arbeiderparti prioriterer samarbeidet med frivillige og ideelle
455 aktører og vil fortsette forpliktende og gjensidige avtaler med disse.

456 Tromsø Arbeiderparti vil:

- 457 • samarbeide med og legge til rette for arbeidet til frivillige organisasjoner
- 458 • ha gode betingelser og lytte til frivillige organisasjonene når beslutninger skal gjøres
- 459 • samarbeide med frivillige redningsorganisasjoner som inngår i kommunens
- 460 beredskapsplaner
- 461 • gjøre det enklere å drive en frivillig organisasjon, blant annet gjennom gode
- 462 tilskuddsordninger
- 463 • ansette frivillighetskoordinator i Tromsø kommune
- 464 • satse videre på skolebyggene som bydelshus med gratis adgang for organisasjoner, skolekorps, idrettslag og andre aktiviteter
- 465 • styrke rammebetingelsene til kommunens egne hus og lokaler slik at det blir mulig for
- 466 frivillige lag og foreninger å benytte disse vederlagsfritt
- 467

468

469 4. Mangfold, innvandring og inkludering

470

471 Det samiske Tromsø

472 Tromsø er Sápmis største by. Den samiske befolkningen er en berikelse for Tromsø. Tromsø
473 Arbeiderparti vil tydeliggjøre plassen til den samiske kulturen, og sikre at den samiske identiteten
474 styrkes i kommunebildet. Vi skal bidra til etablering av et Samisk Hus - en møteplass som både kan
475 representere og formidle kunnskap om samisk språk, kultur og historie. Vi ønsker også at huset skal
476 ha en ungdomskoordinator for å møte behovene til samiske ungdommer.

477

478 Samer opplever fortsatt hets, rasisme og hatytringene, også i Tromsø. Dette kan vi ikke akseptere. Vi
479 skal være en trygg kommune for alle, og samer skal kunne gå i kofte uten å være redde. Vi vil jobbe
480 systematisk for å sikre et godt utdanningstilbud og ivareta byens samiske befolkning.

481

482 Tromsø Arbeiderparti vil:

- 483 • realisere Samisk Hus, i et nært samarbeid mellom Tromsø kommune, Troms fylkeskommune
- 484 og Sametinget
- 485 • gjennomføre tiltakene i samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune
- 486 • arbeide for å legge til rette for å styrke samisk språk og kultur i barnehage, skole og
- 487 fritidsaktiviteter
- 488 • arbeide aktivt for rekruttering av barnehagelærere og lærere som behersker det samiske
- 489 språk
- 490 • bidra til utvikling av samisk språk og identitet gjennom Gáisi språksenter
- 491 • bevilge midler til den samiske nasjonaldagen

- 492 • jobbe for at flere bygninger og steder skiltes på samisk
- 493 • jobbe aktivt mot hets, rasisme og hatefulle ytringer mot samer
- 494 • lytte til og ha god dialog med samiske miljøer om eventuell utvikling av fornybar energi i
- 495 samiske bruksområder i Tromsø kommune
- 496 • sørge for at alle kommunale bygg flagger med samiske flagg på den samiske nasjonaldagen,
- 497 17. mai og andre relevante nasjonale flaggdager
- 498

499 Tromsø kommune for alle

500 Tromsø skal være en kommune for alle. Alle skal møtes med toleranse, respekt og inkludering,
 501 uansett hvem de er eller hvilken bakgrunn de har. Alle skal kunne føle seg trygge, uansett hvem man
 502 er eller hvem man elsker.

503
 504 I dag bor det over 140 nasjonaliteter i Tromsø. Det er en berikelse å være vertskap for et slikt
 505 mangfold av mennesker. Tromsø Arbeiderparti vil føre en politikk for å inkludere flere, bekjempe
 506 rasisme og diskriminering, styrke inkludering gjennom forebygging og økt kompetanse, og bidra til
 507 synliggjøring av mangfoldet i byen vår.

508
 509 Alle har rett på et liv fritt for vold og undertrykkelse. Tromsø Arbeiderparti skal støtte opp under de
 510 organisasjonene som jobber i dette feltet.

511

512 Tromsø Arbeiderparti vil:

- 513 • være en livssynsåpen kommune, der alle skal få lov til å utøve sitt livssyn
- 514 • at kommunen skal ta imot det antallet flyktninger, eller mer, som vi blir forespurt av staten
- 515 • at det etableres rutiner som sørger for at nyankomne flyktninger får informasjon tidlig om de
- 516 ulike tilbudene som finnes i samfunnet
- 517 • at informasjon om støtteordninger og fritidsaktiviteter gjøres tilgjengelig på ulike språk
- 518 • at nyankomne flyktninger får informasjon om muligheten til å bidra som frivillige
- 519 • sørge for at kommunen har et godt tilbud for enslige mindreårige asylsøkere
- 520 • støtte arbeidet med aktivitetsguider i regi av Tromsø idrettsråd og motivere andre frivillige
- 521 organisasjoner til å delta
- 522 • lage en strategi og en handlingsplan mot rasisme og diskriminering i Tromsø kommune
- 523 • satse videre på å fortløpende oppdatere handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold
- 524 og sette av nok midler til at foreslåtte tiltak i planen gjennomføres
- 525 • fortsette den sterke støtten til Tromsø Arctic Pride og sikre at kommunen forblir en aktiv
- 526 samarbeidspartner
- 527 • jobbe for mer likestilt og integrert idrett
- 528 • jobbe for god seksualundervisning i ungdomsskolen slik at elevene får bedre kunnskap om
- 529 LHBTIQ+, grensesetting, kropp og psykisk helse
- 530 • fortsatt ha et integreringsråd i Tromsø kommune
- 531 • jobbe for at flere gatenavn oppkalles etter kvinner
- 532 • sikre universell utforming av byrom og gater ved nybygg og endring av eksisterende
- 533 • sikre at det settes av plass til handicap-parkering på de riktige stedene
- 534 • ha fokus på forsterket vinterdrift, slik at det er enklere og tryggere for myke trafikanter å
- 535 bevege seg rundt, også på vinterstid
- 536 • støtte opp om Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) sitt arbeid og
- 537 samarbeide med dem for at barnehager og skoler skal bidra til at barn får trygghet til egen
- 538 kropp og anerkjennelse for egen kropp sine grenser
- 539
- 540

5. God helse og livskvalitet for alle

Helhetlig plan for god helse og livskvalitet

God helse, et arbeid å gå til, trygg inntekt og gode sosiale relasjoner har mye å si for om vi opplever livet som godt. Tiltak som forebygger sykdom, gir unge en god start på livet og sørger for at eldre kan ha en trygg alderdom hjemme og på institusjon bidrar til god helse og livskvalitet. Altfor mange har begrensninger som medfører redusert livskvalitet. Kommunehelsetjenesten, fastlegeordningen og gode lokale helsetjenester er helt nødvendig for folks trygghet og velferdsstatens bærekraft.

Tromsø Arbeiderparti vil utvikle en helhetlig plan for omsorgssektoren i samarbeid med brukerne og brukerorganisasjonene. Informasjon fra blant annet levekårsundersøkelser, Ung data, NAV statistikk og kommunehelsebarometeret gir godt grunnlag for å utvikle virksomme tiltak.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- utvikle en helhetlig strategi med prioriteringer, endrings- og utviklingsprosesser, økonomi og virkemidler for helse- og omsorgstjenesten
- videreutvikle "Tromsø-modellen" for fastlegeordningen
- sørge for at det er nok helsesykepleiere for å dekke tjenesten
- jobbe for at flere velger å arbeide i helsesektoren, gjennom å satse på helsefremmende turnus og heltidskultur, flere praksisplasser og økt antall lærlinger
- rekruttere og beholde dyktige fagfolk innenfor helse og omsorg
- etableres en ny, moderne legevakt i Tromsø kommune
- utvikle lokale tiltak som stimulerer til samarbeid med brukere, pårørende, nærmiljø og frivilligheten for å skape en trygg og meningsfull hverdag for alle
- utvikle Sydspissen permsenter til et framtidsrettet senter der fokuset er tidlig innsats og samlokalisering av lavterskeltilbud
- kartlegge omsorgstjenestene til unge brukere for sikre at tjenestene imøtekommer den enkeltes verdighet og behov
- sikre at habilitering og rehabilitering tilbys både som forebygging og for å styrke den enkeltes funksjonsnivå
- sikre at de som har retten til individuell plan får det i henhold til gjeldende bestemmelser
- sikre en kommunehelsetjeneste som er nær, oppdatert og forberedt på endring i befolkningssammensetningen, uten at kvaliteten på tjenestene reduseres

Folkehelse

Fysisk og psykisk helsefremmende tiltak gir overskudd og livsglede. Tiltak med folkehelsearbeid og forebygging bidrar til mindre belastning av helsetjenestene. Erfaring viser at det nesten aldri er for seint å sette inn tiltak for å styrke folkehelsen. Folkehelsearbeid må rettes inn mot alle generasjoner og samfunnsområder. Jo tidligere i livsfasen tiltak settes inn, jo større effekt har arbeidet.

Folkehelsearbeid må gjennomføres på alle samfunnsområder og det skjer best i samarbeid mellom kommunen og frivillig aktivitet i organisasjoner, lag og foreninger.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- sørge for en oppdatert folkehelseplan
- ansette en folkehelsekoordinator i kommunen
- lage en strategi for utjevning av sosiale helseforskjeller, blant annet for å bekjempe ensomhet
- støtte opp under den sentrale rollen som frivillig sektor, herunder idretten har i gjennomføringen av folkehelse tiltak

- trekke inn folkehelseperspektivet i alle relevante politiske dokumenter og administrative utredninger

Lavinnteksfamilier og fattigdom

I Tromsø er over 1 000 barn og unge berørt av begrensninger i deltagelse og aktiviteter som følger av manglende økonomiske muligheter. Det kan for mange føre til varige vansker med tilknytning, deltagelse og inkludering. Mønstre og erfaringer fra oppveksten og familien har også en viss tendens til å gå igjen i neste generasjon.

Mange ber om hjelp, og får det, men for begrenset. Andre ber av ulike grunner ikke om hjelp, eller vet ikke nok om de har muligheter. Dette vil Tromsø Arbeiderparti gjøre noe med.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- styrke innsatsen mot innbyggere med de største levekårsutfordringer
- jobbe for å heve de statlige satsene for økonomisk sosialhjelp med 10%
- etablere en tverrfaglig gruppe på NAV som skal støtte familier som trenger det til å etablere nye mønstre for mestring av hverdagslivet
- sørge for at barn i lavinntektsfamilier får anledning til å delta i fritids- og kulturaktiviteter ved at dette behovet alltid inkluderes når skjønnet for utmåling av økonomisk sosialhjelp kommer til anvendelse i NAV sin saksbehandling
- legge til rette for at kommunale tjenester, også i samarbeid med frivillige organisasjoner, «ser» og identifiserer de barn og unge som faller utenfor som følge av sviktende økonomi

Rusomsorg

Tromsø Arbeiderparti vil bedre livssituasjonen for mennesker med rusproblemer. Vi vil jobbe for at det utvikles tiltak som bidrar til bedre forebygging, til tverrfaglige, helhetlige og integrerte hjelpetiltak og til virksomme oppfølgingstiltak. Det vil kreve en helhetlig og koordinert politikk fordi den angår hele familier og involverer tverrfaglig samhandling mellom flere instanser som NAV, helsetjenestene, psykisk helsevern i kommunen, spesialisthelsetjenesten og frivillige organisasjoner.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- etablere gode strukturer for oppfølging rusavhengige, med oppmerksomhet på bolig, arbeid, aktivitet og sosial oppfølging
- gi personer med svak boevne oppfølging med praktisk støtte og hjelp
- bidra til samarbeid mellom ungdom, skole og aktuelle tjenester med tanke på tidlig forebyggende innsats overfor barn og unge også gjennom U16
- ha flere gode rusfrie tilbud til unge
- at kommunen innfører et kunnskapsbasert undervisningsopplegg om effektene av rus- og narkotika i ungdomsskolen
- oppfordre skoler til å invitere relevante instanser for informasjon om rus til foreldre via foreldremøte eller andre arenaer i skolen
- i samarbeid med politiet prøve ut et kommunalt pilotprosjekt med alternative reaksjonsformer og tilgang til helsehjelp og rådgivning ved pågrep eller besittelse av narkotika til eget bruk (***DISSENS: Programkomiteens mindretall vil stryke dette kulepunktet**)

Psykisk helse

Tromsø Arbeiderparti vil bedre livssituasjonen for mennesker som har psykiske helseproblemer og deres familier. Psykisk helse skal ha samme prioritering og faglig standard som for annet helsearbeid. Vi prioriterer forebygging, rask psykisk helsehjelp og vil jobbe for økt kapasitet i

spesialisthelsetjenesten. Virkemidler i forebygging er blant annet arbeidet i skolen, med nok og kompetente lærere og miljøarbeidere, skolehelsetjenesten og lavterskeltilbud både for barn og voksne. Vi trenger et arbeidsmarked som også har jobber for de som har falt utenfor.

For mennesker med psykiske helseplager er det helt avgjørende å få tidlig hjelp der man bor, enten det er på skolen, sykehjemmet, på arbeidsplassen eller hjemme. Viktig er å tilby helhetlige tjenester i en handlingskjede fra lavterskel og forebygging til veldokumenterte ACT (Assertive Community Treatment) og dens videreutvikling som FACT (Flexible Assertive Community Treatment) – team. Dette er modeller for å gi oppsøkende, samtidige og helhetlige tjenester til mennesker med alvorlige psykiske lidelse.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- styrke lavterskeltilbud uten henvisning
- styrke kompetansen og omfanget av arbeidet med å forebygge selvmord
- sette av ressurser til frivillige organisasjoner innen psykisk helsevern
- bidra til å få på plass rutiner som sikrer kommunal oppfølging av pasienter som trenger det etter utskrivning fra barne- og ungdomspsykiatrien
- legge til rette for at mennesker med psykiske utfordringer kan delta i det ordinære arbeidslivet blant annet gjennom individuell jobbtilpasning

Aldersvennlig lokalsamfunn, helsefremmende og forebyggende tiltak for eldre

Eldre er en betydelig og kompetent ressurs. For de fleste vil en god alderdom være å fungere godt med god fysisk og psykisk helse. Et godt sosialt liv, samt muligheten til å være fysisk og mentalt aktiv og ha tilgang til kulturopplevelser, vil være helsefremmende og kunne forebygge ensomhet, isolasjon og sykdom. Mulighet for deltakelse og inkludering er viktig også på tvers av generasjoner.

En betydningsfull og prioritert oppgave er å legge til rette for at alle kan bo hjemme så lenge vi ønsker. Til tross for at vi holder oss friskere i eldre år, vil den demografiske endringen være en økende utfordring. Befolkningen blir stadig eldre og flere vil få demenssykdommer. Flere vil trenge tjenester, omsorg, pleie og støtte som må sikres gjennom mer differensierte boligtilbud i kombinasjon med tilbud om aktiviteter og måltider. Tjenestekjeden, forebygging, hjemmetjenester, omsorgsboliger og sykehjem, må på plass for å kunne møte dagens og fremtidens behov.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- utvikle en livsfasepolitikk, og legge vekt på seniorerne som en betydelig og kompetent ressurs
- legge til rette for at eldre kan delta i samfunnslivet og leve aktive og selvstendige liv
- etablere frivillighetssentraler i samarbeid med frivillige organisasjoner i distrikt og bydelene
- arbeide forebyggende i samarbeid mellom frivilligheten og kommunen
- motvirke ensomhet ved å iverksette tiltak for inkludering, fysisk, sosial og kulturell aktivitet
- etablere et utviklingsprosjekt for kommunal hjelp til planlegging av egen boplass for å sikre et trygt liv hjemme så lenge som mulig
- tilby alle eldre som fyller 75 år et hjemmebesøk fra kommunehelsetjenesten for kartlegging og forberedelse for årene som kommer
- starte utvikling og oppstart av helsestasjon for eldre
- videreutvikle og styrke satsingen på bruk av velferdsteknologi og bistå eldre som trenger hjelp til å beherske digitale verktøy, gjerne i samarbeid med frivilligheten
- gjennomføre tillitsreformen i omsorgstjenesten (*DISSENS: Programkomiteens flertall ønsker å fjerne dette punktet. Merk at eget punkt om tillitsreform er inntatt i kapittel om attraktivt arbeidsliv)

- prøve ut en ordning i samarbeid med frivilligheten med unge assistenter for eksempel studenter, som kan bistå eldre med hverdagslige gjøremål som å gå i butikk, kafébesøk, kino og konsertbesøk
- prøve ut andre velferdstilbud til eldre hjemmeboende, som transportbistand og nabohep
- starte utvikling og oppstart av helsestasjon for eldre
- være pådriver for oppfølging og gjennomføring av rett tjeneste til rett tid og på rett nivå
- få på plass konkrete planer for sikring av nødvendig antall plasser i nye helse- og velferdssentre i takt med endring i behovet
- etablere og bygge omsorgsboliger og sykehjemsplasser, dagplasser og organisere sammensatte tiltak for til de med demens sykdommer og deres pårørende.
- at kvaliteten på tjenestene skal opprettholdes og sikres også når de store demografiske endringene slår inn
- legge til rette for og sørge for tilstrekkelig med lærling- og praksisplasser i pleie- og omsorgssektoren gjennom veiledertutdanning, lønnsodtgjøring og tid til veiledning
- utvide mandatet til demenskoordinator til å koordinere og sette sammen et hukommelsesteam i samarbeid med aktuelle enheter
- styrke opplæring og veiledning av pårørende med omsorgsoppgaver

Universitetssykehuset Nord-Norge

UNN er Norges nordligste universitetssykehus og skal dekke en langstrakt landsdel. Det krever satsing på solide, gode fagmiljø, utvikling og kompetanse. Vi må sikre at kompetansen på UNN forblir på nivå med resten av universitetssykehusene i landet. Derfor må vi sørge for et godt pasientgrunnlag og samlede fagmiljøer.

Tromsø arbeiderparti vil:

- jobbe for at UNN sine fagmiljøer har tilstrekkelig pasientgrunnlag til å sikre utdanning, forskning, spesialistutdanninger og behandlingsoppgaver som krever tilstrekkelig volum og sentraliserte funksjoner
- jobbe for å sikre UNN bedre rammebetingelser for drift og utvikling
- arbeide for å styrke UNN som landsdelens og Helse Nord Regionalt Helseforetak sitt eneste universitetssykehus

6. Levende by og bygder

Sentrumsløftet

Sentrum er vårt felles viktigste byrom, knutepunktet som knytter hele Tromsø sammen. Tromsø Arbeiderparti ønsker å gjøre byen bedre og tryggere for gående og syklende. Benker, parker, lekeapparater, riktig lyssetting, lys, sol og le for vinden gir trivsel, folkehelse og bolyst. Den verneverdige trehusbebyggelsen er en ressurs som gjør at Tromsø sentrum skiller seg fra andre byer og gir identitet og viktig historisk dimensjon til byen.

Tromsø Arbeiderparti har besørget en systematisk oppgradering av sentrale byrom i Tromsø sentrum. Flere av prosjektene er i planleggingsfase og noen i utføringsfase. Vi har sørget for at det lages et eget handlingsprogram for sentrum, som skal sikre prioritering og gjennomføring av prosjekter. Dette skal vi følge opp og vi vil fortsette å satse på sosial bærekraft gjennom generasjonsuavhengige byrom som skal være for alle. Oppgradering av sentrum er også svært viktig for å sikre et levende næringsliv.

Tromsø arbeiderparti vil:

- oppruste sentrale parker i sentrum
- ruste opp Fridtjof Nansens Plass med skatepark i nært samarbeid med skaterne selv
- etablere en god lekeplass i sentrum
- utvikle en bilfri kaipromenade i sentrum, som offentlig tilgjengelig byrom
- at kunst skal være en viktig del av byrom i sentrum
- realisere handlingsprogram for sentrum, som et viktig løft for hele byområdet
- sikre bedre skilting/markering av viktige gang- og sykkelruter
- fullføre opprusting av Storgata nord med Stortorget som følgeprosjekt
- ruste opp Fredrik Langes gate som byens viktigste bussgate
- sikre fortsatt kommunal støtte til Tromsø Sentrum AS

Bydelsløftet

Vi vil at det skal være lett å leve gode og trygge hverdagsliv i våre bydeler. Tromsø har vokst i rask tempo og viktig infrastruktur og sosiale tilbud har ikke blitt oppdatert i tråd med veksten. Det er behov for en helhetlig og positiv plan for opprusting av grønne bydeler med tilrettelegging av sosiale generasjonsuavhengige møteplasser, parker, turløyper, gatelys, idrettsflater og aktivitetstilbud. Ulike bydeler har behov for ulike løsninger. Kartleggingen gjennomføres med bred deltagelse og representasjon fra bydelene. Flere tilbud og arbeidsplasser i bydelen gir mindre behov for bilkjøring. Utvikling av bydelene er helt avgjørende for god folkehelse og å sikre bo- og billyst. Trivelige gater med lekearealer, benker, planter, trær og lite biltrafikk er både bra for klima og for bomiljø.

Bydelene våre har også en viktig demokratisk funksjon via bydelsrådene. Vi ønsker å styrke deres arbeid ved å sette av penger til "bydelsmillionen" slik at bydelsrådene i enda sterkere grad kan være med å bidra til å løse lokale utfordringer i nærmiljøet.

Tromsø arbeiderparti vil:

- opprette ordning med "bydelsmillion" øremerket til bydelsrådenes arbeid
- fortsette å satse på bydelsråd ved å ha god dialog og sikre dem økonomisk støtte
- fortsette å bygge trygge skoleveier som et prioritert tiltak i Tenk Tromsø
- revitalisere Bydelsløftet (fra 2012)
- kartlegge behovet for fysiske tiltak som kreves i bydelene og behovet for idrett, kultur og friluftsliv som helseforebyggende tiltak for barn, unge, voksne og eldre
- utarbeide en prioritert handlingsplan for gjennomføring av tiltak på kort og lang sikt
- prioritere bydeler med levekårsutfordringer
- fortsette det påbegynte arbeidet med å etablere bydelsparker etter mal fra Charlottenlund i bydelene
- søke å sette av arealer til urbant landbruk

Distriktsløftet

Tromsø er en stor distriktskommune. Mye av verdiskapninga i kommunen skjer i distriktene. Vi trenger levende distrikter der det er godt og trygt å bo. Det krever nyetablering og utbygging. Nullvekstmålet skal ikke være avgjørende for boligbygging i ytre delene av kommunen.

Arbeiderpartiet har tatt initiativ til stedsutviklingsprosjekter i bygdene Sjursnes og Lakselvbukt. Gode lokalmiljø er også god folkehelse. Stedsutviklingsprosjekter kan inneholde nye distriktpolitiske tiltak for å prøve å snu befolkningsnedgang til befolkningsvekst. Reiselivet er et eksempel på en viktig næring for Tromsø, som kan føre til positiv utvikling i distriktet, men kan også føre til arealkonflikter og uro. Tilrettelegging for reiselivsnæringen må derfor også komme lokalbefolkningen til gode.

Tromsø arbeiderparti vil:

- legge til rette for økt handlefrihet for hvor man skal kunne bygge nye boliger i distriktet
- utarbeide en distriktsmelding for Tromsø kommune
- ruste opp fiskerihavner i distriktet
- kartlegge skoleveier mtp trafikksikkerhet i distriktet
- støtte initiativ til stedsutviklingsprosjekter
- utrede om tjenester som trenger spesiell kompetanse kan realiseres gjennom gode ambulante tjenester som tilbys i distriktene
- lage retningslinjer for differensierte byggesaksgebyr i distriktet
- sikre realisering av den vedtatte etableringen av 4G mobildekning i Rekvik, Kattfjordeidet og Nakkedalen (Sjursnes)
- ha en fornuftig og balansert utbygging av reiselivsanlegg – der lokalbefolkninga skal lyttes til og tas med på råd
- jobbe aktivt opp mot fylket for å sikre rasutsatte fylkesveier
- prioritere innfartsparkeringer utenfor «bomringen» som et viktig tiltak i Tenk Tromsø
- fortsette å satse på utviklingslagene ved å ha god dialog og sikre øke deres økonomisk støtte til å bli en “utviklingslagsmillion”

Byutvikling

God byutvikling er nerven i alt kommunen foretar seg. Byutvikling er identitetsskapende og legge premissene for hvordan vi lever livene våre. Tromsø Arbeiderparti ønsker en by der alle kan bo, jobbe og leve aktive liv. Tromsø kommune har opplevd stor vekst over mange år. Dette gjør at kommunen må ha fokus på effektiv regulering av nye boliger. Dette må samtidig ikke skje på bekostning av kvalitet. Vekst medfører mange muligheter, men også knapphet på arealer og potensielle arealkonflikter. Tromsø Arbeiderparti ønsker fortsatt fortetting i bydelene og i sentrum. Det må skje på en attraktiv og bærekraftig måte, som ivaretar naturen, bomiljø og trygg fremkommelighet. God fortetting, som skaper rom for både boliger, næringsliv og andre tilbud, bidrar til utvikling av nærmiljøet, gir flere tilgang til en god bolig til en fornuftig pris og gjør transportbehovet mindre.

Kommunen må ha en plan for hvor det skal bygges når, for best mulig utnyttelse av infrastrukturen. Dette skal sikres gjennom kommunens utbyggingsprogram. Når kommunen bygger formålsbygg, som skoler, barnehager og sykehjem, skal innhold og plassering alltid vurderes i et byutviklingsperspektiv.

Tromsø arbeiderparti vil:

- sikre at fortetting i etablerte boligstrøk gjennomføres med god kvalitet og på en måte som legger til rette for flere ulike funksjoner og bebyggelse i hvert område/bydel
- gjennom reguleringsarbeid se større områder i en helhet gjennom bruk av områdesatsinger/områdemodeller
- få utarbeidet en arkitekturguide, inkl fargeveileder for Tromsø
- alltid ha fokus på kvalitet, utførelse og stedstilpasning av store og sentrale bygg, og sikre at dette er bindende ved gjennomføring av planen
- at reguleringsplaner som forholder seg til overordna plan skal prioriteres først
- at reguleringsplaner som legger til rette for boligbygging skal prioriteres foran fritidsboliger/hytter
- at reguleringsplaner som legger til rette for studentboliger skal prioriteres
- sikre at felles offentlig infrastruktur fullføres som spleiselag mellom kommunen og utbygger, før boligbygging igangsettes i nye områder

- 835 • bevare og tilrettelegge naturlige fjærområder slik at de kan være tilgjengelig for
- 836 allmennheten og for å ta vare på det biologiske mangfoldet, eventuelt også gjennom kjøp av
- 837 grunn
- 838 • si nei til boligbygging i Fagerengfjæra
- 839 • beholde dagens markagrense på Tromsøya som en grønn lunge for å ivareta fauna og flora,
- 840 samt sikre nærhet til gode leke- og friluftsområder for alle
- 841 • sette av arealer til industri og næringsformål
- 842 • sette av arealer til dyrking og satsing på urbant landbruk, gjerne ved å omgjøre grå arealer til
- 843 grønne byrom
- 844 • være positive til etablering av flere badeplasser, badstuer og badehus for å utvikle nye byrom
- 845 • lage en opptrappingsplan for vedlikehold av kommunale bygg
- 846

847 Bolig for alle

848 Alle trenger et hjem og Tromsø vil være en kommune med plass til alle. Dagens boligmarked er med
 849 på å øke forskjellene og gjør det vanskelig for folk med vanlige inntekter å skaffe seg en bolig.
 850 Tromsø Arbeiderparti har tatt initiativ til og igangsatt en viktig boligreform i Tromsø. Dette arbeidet
 851 vil vi videreføre med full styrke. Vi trenger en variert og mangfoldig boligsammensetning i hele
 852 kommunen. Både knutepunktene og distriktene må ivaretas.

853
 854 Tromsø kommune har veldig høy andel innbyggere som bor alene. Nye boligprosjekter må ha en
 855 dimensjon som ivaretar sosial bærekraft og forebygger ensomhet. Dette kan for eksempel gjøres ved
 856 å legge til rette for kollektive boformer og deleløsninger.

857 858 **Tromsø arbeiderparti vil:**

- 859 • gjennomføre boligreformen og sikre god forvaltning og vedlikehold av kommunens boliger
- 860 • regulere, kjøpe og bygge flere kommunale boliger
- 861 • søke samarbeid med lokale boligbyggelag og andre aktører i boligmarkedet for å teste ut nye
- 862 og innovative modeller for å få flere inn på boligmarkedet, for eksempel leie til eie,
- 863 boligklynger og småhus
- 864 • at kommunen bruker sin mulighet til å gå inn i boligprosjekter og reservere inntil 10 prosent
- 865 av nye leiligheter til egne formål
- 866 • at kommunen må bruke sin forkjøpsrett ved salg i boligsameier der avtale om dette
- 867 foreligger
- 868 • være en pådriver for at Husbanken skal få et sterkere mandat, for faktisk å få flere inn på
- 869 boligmarkedet i byene og distriktet
- 870 • jobbe for flere boliger tilpasset nye og alternative boformer, som for eksempel flere
- 871 fellesfunksjoner og kollektiv
- 872 • styrke arbeidet med å få mennesker som bor i kommunale boliger over i
- 873 permanente boløsninger, gjennom blant annet økt bruk av tilvisningsavtaler,
- 874 startlånsordning, booppfølging og samarbeid med NAV
- 875

876 Miljø og samferdsel

877 Å bo i en by er å bo tett. Tromsø har over flere år opplevd stor vekst, også i biltrafikk. God
 878 velferdspolitikker er å dele plassen som er satt av til fremkommelighet, best mulig mellom de ulike
 879 trafikantgruppene. Tenk Tromsø er tidenes viktigste miljø- og infrastrukturløft for Tromsø. Vi er
 880 garantisten for realisering av prosjektene i pakken, slik at så mange som mulig får muligheten til å ta
 881 klimavennlige valg på våre daglige reiser. Tromsø Arbeiderparti mener at trygge skoleveier, renere
 882 luft, mindre støy, godt kollektivtilbud og god fremkommelighet for alle gjør Tromsø til en mer
 883 attraktiv by. Havet har alltid vært helt sentralt for utviklinga av Tromsø. Vi ønsker å bruke de blå

veiene for å binde sentrum og bydelene sammen og sette i gang en pilot med blå bybane mellom Tromsdalen og sentrum.

Trygg og god fremkommelighet på fylkesveiene er helt nødvendig for å sikre næringsliv og bosetting i distriktet. Nord-Norgebanen er nøkkelen til å sikre norsk beredskap, eksport og utvikling av landsdelen. Tromsø Arbeiderparti vil bygge allianser regionalt og nasjonalt for å fremme disse interessene.

Tromsø arbeiderparti vil:

- realisere prosjektene i Tenk Tromsø, slik at det blir enklest og raskest mulig å bruke miljøvennlig transport
- etablere blå bybane (el-ferge) som del av kollektivtilbudet i Tromsø, gjennom en trinnvis utbygging
- legge til rette for å kunne gå og sykle hele året, ved å bygge sammenhengende gang- og sykkelveier
- sikre god vinterdrift på sentrale gang og sykkelveier, som et prioritert tiltak i Tenk Tromsø
- sikre at de vedtatte bompengetakstene ikke økes utover eventuell prisvekst i perioden
- lage et opptrappingsplan for vedlikehold av det kommunale veinettet og prioritere vedlikehold av kommunale veger fremfor å bygge nytt
- utrede om lysregulering av Sandessundbrua kan bedre trafikkflyten i rushtid
- jobbe aktivt for at fylkeskommunen skal prioritere oppgradering av fylkesveien til Oldervik, med gang- og sykkelvei, fra Kroken til Tønsvik
- jobbe aktivt for at rassikring til Oldervik og gjennom Holmbuktura blir prioritert av fylkeskommunen
- sette press på regjeringa for realisering av Nord-Norgebanen, med første del Narvik – Tromsø

7. Klima og miljø - rammen rundt all politikk

Klimavennlig kommune

Kommunen har en sentral rolle i klima- og miljøpolitikken. Tromsø Arbeiderparti vil at Tromsø kommune skal ta sin del av ansvaret for å halvere klimagassutslippene innen 2030 og nå netto nullutslipp innen 2050. Kommunens klimagassutslipp må kuttes i tråd med målene Norge har satt seg. Derfor skal vi fortsette å bruke klimaregnskap og klimabudsjett som verktøy for å ha oversikt over utslippene og planlegge hvor utslippskuttene skal skje. Dette danner rammen rundt all politikk.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- sette av nok intern kapasitet til å følge opp klima- og miljøtiltak
- videreføre klimabudsjett og -regnskap
- videreføre og oppdatere klima-, miljø- og energiplanen 2018-2025
- vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 prosent i offentlig anskaffelser, samt stille flere klima- og miljøkrav i anbudene - for eksempel krav til gjenbruk og fossilfrie byggeplasser
- se på hvordan man kan redusere bilkjøring i kommunal sammenheng
- videreføre satsingen på elbiler og andre nullutslippskjøretøy ved utskifting av bilparken
- at kommunen skal bruke mer lokal, kortreist mat og grønnsaker, samt redusere matsvinn.
- legge til rette for gjenbruks- og reparasjonstjenester, for eksempel ved utlån av lokale og verktøy
- samarbeide med næringsforening og/eller lokalt næringsliv om testing av lokale sirkulære kretsløp for varer og materialer

- at mulige konsekvenser for klima, energi og miljø skal fremkomme i kommunens saksfremlegg

Mer energi, mindre energibruk

Om få år vil Nord-Norge oppleve kraftmangel. Tromsø og Norge for øvrig trenger mer fornybar energi i fremtiden for å skifte ut fossil energi og legge til rette for grønn industri. Tromsø skal være den grønne energihovedstaden i nord.

Kommunen som virksomhet bør gjøre det den kan for å redusere strømforbruk samt satse på mer fornybar energi. Det vil være viktig for klima og miljø, men vil også kunne spare kommunen økonomisk på lengre sikt. Kommunen skal være en aktiv eier og pådriver for at våre selskaper tar gode klimavalg og vi skal støtte opp om selskapenes initiativer som er i tråd med kommunens planer for grønn vekst.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- være positiv til utbygging av mer fornybar energi i Tromsø
- støtte utbygging av vindkraft på land og til havs, som gir ringvirkninger lokalt, i god dialog med interessenter
- støtte utbygging av grønne energikilder, som ammoniakk og hydrogen
- kartlegge mulighetene for å energieffektivisere kommunale bygg, og gjennomføre tiltak for dette
- se på mulighetene for å bygge solcellepaneler på kommunale bygg
- tilrettelegge for utvidet ladekapasitet for elbiler
- fortsette å bygge ut landstrøm for skipsfarten
- fortsette satsingen på EPI (Environmental Port Index), som modell for å beregne miljødifferensierte havneavgifter
- støtte etableringen av Rå biopark (biogassanlegg i Skibotn)

Miljø og natur

Tap av natur og arts mangfold er en krise som skyldes forbruk av dyr og planters leveområder. Naturkrisen og klimakrisen henger tett sammen og må håndteres i sammenheng. Kommunene spiller en viktig rolle i å løse begge disse krisene. Uønskede natur må tas vare på, samtidig som ødelagt natur må restaureres. Arbeiderpartiet vil hindre forurensning, forurensning og skadelig miljøpåvirkning for å sikre et godt bymiljø og natur.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- støtte opp om organisert og uorganisert rydding av elvebredder, strender og havbunn
- sikre at forurensning og avrenning fra snødeponier ved ny utbygging ikke spres i vassdragene, og at overvann fra smeltingen ikke skaper problemer i nærområdet
- redusere innkjøp av engangsprodukter i kommunale virksomheter og endre innkjøpsreglementet for å begrense forbruk av plast og plastemballasje
- innføre kildesortering i kommunale virksomheter, der dette mangler
- revitalisere prosjekt "Tromsø plastfri by"
- stille miljøkrav for leie av kommunal grunn til arrangementer
- utplassere flere avfallsbeholdere i populære utfartsområder der det er behov
- at kommunale virksomheter som er ansvarlig for bygg- og anleggsvirksomhet må, via kontraktsinngåelse og kontroller, sikre at plastavfall fra byggeplassene ikke kommer på avveie
- øke innsatsen for vask og feiing av veier
- ikke tillate nedbygging av myrområder hvis det medfører utslipp av klimagasser

- at Tromsø kommune er en aktiv deltaker i programmet “EUs samfunnsoppdrag for Klimatilpasning”
- minske kommunens vanntap og sikre kommunens vannforsyning

8. Attraktivt arbeidsliv

Garantist for et seriøst arbeidsliv

Tromsø Arbeiderparti skal være garantist for et seriøst arbeidsliv. Vi mener at faste, hele stillinger gir trygghet i hverdagen. Tettere samarbeid mellom fagbevegelsen og de ansattes organisasjoner vil sørge for at rettigheter til de ansatte ivaretas og det vil bidra til en trygg arbeidsplass. De ansatte er kommunens viktigste ressurs. Derfor må kommunen ha en god arbeidsgiverpolitikk for alle faser av livet. Offentlig sektor skal være mer til stede i lokalsamfunnet, og ansatte skal få økt tillit og mer tid til brukerne.

Nord-Norge har et enormt behov for arbeidskraft. Vi trenger derfor at flere kommer ut i arbeid. I samarbeid med offentlige, private og frivillige organisasjoner skal vi tilrettelegge for at flere skal komme ut i arbeid.

Tromsø Arbeiderparti vil stille krav til bedrifter som tar oppdrag/ leverer anbud for kommunen om å ha gode ansettelsesforhold og arbeidsvilkår for de ansatte. Vi ønsker at flest mulig av våre samarbeidende bedrifter skal være lærebedrifter, når størrelsen tilsier dette.

Tromsø Arbeiderparti vil:

- sørge for fortsatt tett, forpliktende og strategisk samarbeid mellom politisk ledelse og fagbevegelsen
- jobbe for fortsatt heltidskultur, der ansatte tilbys hele faste stillinger i kommunen
- være garantist for at grunnleggende velferdstjenester ikke skal privatiseres eller kommersialiseres
- jobbe for å gi flere mennesker mulighet til arbeidstrening, vise fleksibilitet overfor egne ansatte og gi mennesker med nedsatt arbeidsevne en dør inn i arbeidslivet
- få flere unge i jobb. Støtte og samarbeide med NAVs Rekrutteringsutdanning og andre relevante offentlige, private og frivillige organisasjoner om satsingen
- at kommunen samarbeider med og bruker NAV og Ressurs AS for å skape helhetlige og effektive tiltak for unge som står utenfor arbeid og aktivitet
- tilrettelegge for at innbyggere med minoritetsbakgrunn kommer raskere ut i arbeid. Støtte og samarbeide med NAVs «Prepp i helse», «Prepp til kokk» samt andre lignende initiativer i privat og offentlig regi
- sørge for at det legges vekt på lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter ved kommunale anbudsrunder, i tråd med Oslo-modellen, samt oppfølging av disse kontraktsforpliktelsene
- jobbe for å gi de ansatte tid og tillit til å yte brukerne bedre tjenester. Arbeidet skal gjennomføres i tett samspill med brukerorganisasjoner, tillitsvalgte og ledelsen i kommunen
- sørge for moderasjon i lederlønnninger i kommunalt eide selskap
- øke bruken av innovative anskaffelser for å få bedre og mer effektive tjenester i kommunen
- jobber for at kommunalt ansatte i Tromsø skal ha rett til ammefri til barnet er to år

Vekst, innovasjon og det grønne skiftet

Tromsø Arbeiderparti ønsker å utøve en aktiv bærekraftig næringspolitikk som bidrar til vekst, innovasjon og nye grønne arbeidsplasser. Kommunen har verdensledende kompetansemiljøer

1032 innen jordobservasjon, ny teknologi og digitalisering. Tromsø Arbeiderparti vil sørge for at Tromsø
 1033 blir en spydspiss i det grønne skiftet i industrien.
 1034
 1035 Tromsø kommune er en bærekraftig reisemålsdestinasjon. Tromsø Arbeiderpartiet vil være garantist
 1036 for videreføring av ordningen som bidrar til positiv utvikling av næringen for lokalbefolkningen,
 1037 reiselivsbedrifter og turister.
 1038
 1039 Kommunen skal fortsatt legge til rette for både nye og eksisterende næringer for å sikre at Tromsø
 1040 også i fremtiden kan være en attraktiv by å jobbe i.
 1041
 1042 Tromsø Arbeiderparti vil også sikre et fortsatt sterkt offentlig eierskap for å ta vare på fellesskapets
 1043 interesser, råderetten over naturressursene og langsiktig verdiskapning i Tromsø kommune. Vi skal
 1044 føre en aktiv og forutsigbar eierskapspolitikk.
 1045
 1046 **Tromsø Arbeiderparti vil:**
 1047 • tilrettelegge for at Grøtsund industrihavn blir den nye industrielle spydspissen i det grønne
 1048 skiftet
 1049 • opprette en tilskuddsordning «Grønt skifte» for å stimulere næringsaktører til å satse på det
 1050 grønne skiftet
 1051 • jobbe målrettet for at Tromsø skal opprettholde sitt «Bærekraftig reisemål»-merke som
 1052 ivaretar miljø og lokal kultur og bidrar til positiv utvikling for lokalbefolkningen,
 1053 reiselivsbedrifter og turister
 1054 • jobbe for etablering av et *nasjonalt senter for jordobservasjon* i Tromsø i samarbeid med
 1055 verdens fremste forskningsmiljø, KSAT og UiT
 1056 • jobbe for etablering av *TASIC* – et nasjonalt, tverrfaglig simuleringssenter i Tromsø. Senteret
 1057 skal bidra til forskning, innovasjon og grønn omstilling i nordområdene.
 1058 • jobbe for etablering av *Statens Pensjonsfond Norge* sitt kontor i Tromsø
 1059 • legge til rette for mer videreforedling av fisk, og økt lokal verdiskapning innen fiskeri- og
 1060 havbruksnæring
 1061 • tilrettelegge for landstrøm for fiskerinæring i kommunen
 1062 • legge til rette for at oppdrettsnæringa kan være en viktig bidragsyter til verdiskaping,
 1063 bosetting og lokale ringvirkninger og sørge for at videre veksten skjer på en bærekraftig måte
 1064 uten negative konsekvenser for miljøet
 1065 • legge til rette for handel- og servicenæring, og sikre attraktive handelssentre både i og
 1066 utenfor sentrum
 1067 • legge til rette for næringsarealer og næringslokaler for små og mellomstore bedrifter
 1068 • styrke bærekraftig matproduksjon med et mål om å øke selvforsyningsgraden lokalt
 1069 • legge til rette for at Gründerhjelpen gjennomføres i samarbeid mellom kommunen og eksterne
 1070 partnere
 1071 • være en pådriver i etablering av flere nye arbeidsplasser i byen og regionen gjennom det
 1072 kommunale selskapet “Pro Tromsø” og i samarbeid med relevante miljø
 1073 • jobbe for opprettelse av et språktilbud til utenlandske arbeidstakere og deres familier som et
 1074 ledd i satsing om å «tiltrekke og beholde» arbeidskraft
 1075